

فروش اموال منقول و غیرمنقول است که ۸ درصد از منابع عمومی دولت را در سال آینده تشکیل می‌دهند و نسبت به رقم مشابه سال گذشته نشان دهنده ۳۶ درصد کاهش در نرخ رشد است.

درآمدها

در قانون بودجه ۸۷ درآمدهای دولت به چند دسته شامل درآمدهای مالیاتی، سایر درآمدها (شامل درآمدهای حاصل از انحصار و مالکیت دولت، درآمد حاصل از جرایم و خسارت‌ها، فروش کالاها و خدمات) و درآمدهای متفرقه تقسیم شده است. با نگاهی به ارقام موجود در قانون بودجه سال آینده مشخص می‌شود که درآمدهای مالیاتی نسبت به سال ۸۶ معادل ۲۹/۱۰ درصد رشد دارد. افزایش سهم مالیات‌های مستقیم در کل درآمدهای مالیاتی قانون بودجه ۸۷ نسبت به سال ۸۶، در نگاه اول ارتقا و بهبود سیاست‌های مالیاتی و توجه به عدالت محوری و توزیع درآمد را به ذهن متبادر می‌سازد.

به علاوه، مالیات اشخاص حقوقی دولتی و خصوصی در قانون بودجه سال آینده به ترتیب معادل ۲۲ و ۴۷ درصد مالیات اشخاص حقیقی است. این موضوع وقتی اهمیت می‌یابد که با توجه به وسعت و گستره چشمگیر شرکت‌های تحت پوشش دولت مقایسه شود. چراکه در این صورت، مشخص می‌شود شرکت‌های دولتی در مقایسه با شرکت‌های بخش خصوصی، سهم اندکی در تأمین درآمدهای مالیاتی خواهند داشت.

صرف نظر از ارقام پیش‌بینی شده مالیات شرکت‌های دولتی، بررسی ارقام عملکرد و تحقق یافته نیز به مراتب پایین‌تر است. به عبارت دیگر، بخشی از نارسایی‌های موجود در نظام بودجه‌ریزی از همین امر نشأت گرفته و با برآورد اولیه منابع موجود، سعی در پوشش هزینه‌ها شده است.

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت که روند سه دهه اخیر در حوزه مالیات‌ها تداوم یافته و این ابزار سیاست‌گذاری اقتصادی و توزیع درآمد،

گزارش ویژه: چهره بودجه ۸۷

نگاهی به منابع قانون و لایحه بودجه ۸۷

درد وابستگی به نفت

کماکان نفت نقش اول را در بودجه سال ۸۷ بازی خواهد کرد.

دکتر محمود احمدی‌نژاد، رییس‌جمهور ایران، که از مدت‌ها پیش وعده تحول در ساختار بودجه‌نویسی سنتی را ارایه داده بود، سرانجام با لایحه ای که خود به آن «بودجه اجمالی» لقب داده است، به مجلس رفت و به تشریح ویژگی‌های آن پرداخت. لایحه بودجه ۸۷ بر مبنای دیدگاه‌های اولیه مجلس، بدون تبصره و با یک ماده واحد تدوین شده است. بر مبنای لایحه بودجه «لاغر» سال ۸۷، کل ردیف‌های مستقل اختصاص یافته برای سازمان‌های دولتی ۳۹ ردیف بود. اما این رقم پس از بازبینی و بررسی در کمیسیون بررسی‌کننده لایحه بودجه ۸۷ و در میان اعتراض نایب رییس مجلس، به ۲۴۷ ردیف رسید. گفتنی است، قانون بودجه سال آینده در آمار و ارقام کلی خود، حاوی نکات مثبت و منفی است.

منابع عمومی دولت

یکی از ویژگی‌های قانون بودجه ۸۷ منابع عمومی دولت است که از رشد حدود ۳۵ درصدی برخوردار می‌باشد. در حالی که درآمدها نسبت به رقم مشابه سال ۸۶ در قانون ۸۷ رشد ۲۵ درصدی داشته است. با وجود تأکید برنامه چهارم توسعه بر کاهش سهم درآمدهای نفتی در قوانین بودجه، در بودجه سال آینده، درآمدهای با منشأ نفتی ۵۳/۴ درصد نسبت به بودجه سال ۸۶ رشد داشته و ۵۷/۳ درصد منابع عمومی دولت را تشکیل می‌دهد. این رقم در قانون بودجه سال ۸۶ حدود ۵۰ درصد منابع عمومی دولت بوده است. در مقابل، منابع مالی تعهدزاد شامل فروش اوراق مشارکت و دریافت وام‌های بین‌المللی نسبت به رقم مشابه سال ۸۶ از رشد منفی ۲۴ درصدی برخوردار است. این منابع، در مجموع یک درصد از کل منابع عمومی دولت در سال ۸۷ عنوان شده است. نکته دیگر، منابع مالی غیر مستمر شامل منابع حاصل از فروش سهام شرکت‌های دولتی، دریافت اصل وام‌ها، برگشتی از پرداخت‌های سال گذشته و

ساختار منابع

قانون بودجه سال ۸۷ که متشکل از بودجه عمومی دولت و بودجه شرکت‌های دولتی، مؤسسه‌های انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها است، نسبت به قانون بودجه سال ۸۶ معادل ۲۵/۳ درصد رشد داشته است. در این میان، بودجه عمومی دولت، ۳۵/۷ درصد و بودجه شرکت‌ها بانک‌های دولتی ۴۳/۱ درصد نسبت به سال ۸۶ رشد یافته

ترکیب، سهم و درصد تغییرات منابع بودجه کل کشور در سال‌های ۸۷ - ۸۵

هزار میلیارد ریال

موضوع	منابع بودجه کل کشور		درصد تغییرات منابع بودجه	
	قانون ۱۳۸۵	عملکرد ۱۳۸۵	قانون ۱۳۸۶	قانون ۱۳۸۷
منابع بودجه کل کشور*	۱,۹۶۴,۲۵۰/۶	۱,۹۴۱,۵۱۸/۱	۲,۳۱۶,۸۵۶/۶	۲,۹۰۲,۱۰۴/۶
منابع بودجه عمومی	۶۳۶,۷۲۲/۳	۶۱۴,۰۰۹/۸	۶۹۱,۸۲۷/۸	۹۳۹,۱۲۲/۷
منابع عمومی دولت	۵۹۷,۷۱۶/۵	۵۷۴,۹۸۴	۶۳۹,۴۵۱/۷	۸۶۳,۵۸۵/۲
درآمدهای اختصاصی*	۳۹,۰۲۵/۸	۳۹,۰۲۵/۸	۵۲,۳۷۶/۱	۷۵,۵۳۷/۴
منابع شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی و بانک‌ها	۱,۳۷۲,۸۳۷/۷	۱,۳۷۲,۸۳۷/۷	۱,۶۷۷,۰۶۵/۴	۲,۴۰۰,۴۲۴/۹
کسر می‌شود (ارقام دوبار منظور شده)*	۴۵,۳۲۹/۴	۴۵,۳۲۹/۴	۵۲,۰۳۶/۶	-
				۱۴/۸

منابع بودجه کل کشور با احتساب ارقام درآمدهای اختصاصی و بودجه شرکت‌های دولتی لحاظ شده است. گزارش وضع مالی دولت در سال ۱۳۸۵ برگرفته از وزارت امور اقتصادی و دارایی - معاونت هزینه و خزانه‌داری کل کشوری باشد. استخراج: ماهنامه «اقتصاد ایران» از قوانین بودجه سال‌های ۸۵ - ۸۶ و بودجه سال ۸۷.

انجمن اقتصاددانان

تیترا

دکتر علی رشیدی به نقد و بررسی بودجه ۸۷ پرداخت.

بودجه عمومی طی سه سال گذشته مجموعاً ۱۰۰ درصد افزایش پیدا کرده است که با در نظر گرفتن تورم مانع از کم شدن سهم نقش بخش عمومی در اقتصاد می‌باشد که یکی از اهداف برنامه ۵ ساله بود. دکتر رشیدی سخنگوی نشست ماهنامه «اقتصاد ایران» ضمن بیان مطالب فوق در سخنرانی این ماه انجمن اقتصاددانان به نقد و بررسی بودجه سال ۸۷ پرداخت. دکتر رشیدی در ادامه بیان داشتند که دولت، به منظور پُرنگاه داشتن همیشگی حساب ذخیره ارزی قیمت نفت را که به طور متوسط ۷۳ دلار در هر بشکه بوده است را ۳۹/۷ دلار محاسبه کرده‌اند. این مطلب باعث خرج‌های بی حساب دولت به صورت‌های متفاوت از حساب ذخیره ارزی می‌باشد که اساساً طرح مسأله بودجه از زیر سؤال می‌برد.

برخلاف سنت که مجلس به کاهش هزینه‌های مشخص شده توسط دولت در بودجه سال می‌پردازد امسال مجلس به افزودن حدود ۶۰۰ ردیف جهت افزایش بودجه سال ۸۷ پرداخته که معمولاً هزینه کرد این مبالغ در حوزه‌های انتخابیه هر نماینده می‌باشد. از طرف دیگر، اعتقاد نداشتن دولت به نظم و منطق مدیریت که شکل بارز آن در انحلال سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی نمود پیدا می‌کند باعث شد که دولت در مقابل حدود ۷۰۰ ردیف پیشنهادی بودجه برای هر سال از طرف دولت به پیشنهاد تنها ۲۱ ردیف بپردازد که بحث‌های زیاد با مجلس نهایتاً به ۲۸۷ ردیف رسید و این در واقع تمام ظرفیت‌های هزینه کرد دولت و همچنین دخالت دیوان محاسبات را از بین می‌برد، زیرا دیوان محاسبات مسؤول رسیدگی به هزینه کرد بودجه مصوب و وظایف مصوب سازمان‌ها است.

هزاران مؤسسه مالی شامل پنج هزار مؤسسه قرض‌الحسنه و هزار و پانصد شرکت تعاونی مالی و اعتباری تحت نظارت بانک مرکزی عمل نمی‌کنند. ■

مشابه در قانون بودجه سال ۸۶ برخوردار است. ارقام مربوط به افزایش وابستگی به درآمدهای نفتی بیشتر به دلیل رشد ۱۲۳ درصدی سود سهم دولت از محل فروش نفت خام و همچنین رشد ۶۰ درصدی برداشت از حساب ذخیره ارزی است. این موضوع برخلاف قانون برنامه چهارم و رویکرد اعلام شده توسط دولت مبنی بر کاهش اتکای بودجه به نفت است. ضمن این که در بودجه سال آینده، کاهش سهم واگذاری شرکت‌های دولتی در بودجه و رشد منفی آن نسبت به سال ۸۶ قابل توجه است. این امر، اگرچه نشان از واقع‌بینی دولت در عدم آماده‌سازی شرکت‌های دولتی برای واگذاری دارد ولی با توجه به عملکرد ضعیف این بخش از منابع در سال ۸۶ (و البته سال‌های گذشته) به نظر می‌رسد بودجه دولت در ارتباط با این منابع، تحقق نیابد و احتمال کسری بودجه از این محل، طی سال آینده وجود دارد. ■

همچنان از اثرگذاری لازم در ساختار اقتصادی کشور برخوردار نیست. کارکرد سیاست‌های مالیاتی در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که دولت نه تنها در مسلط کردن نقش مالیات‌ها بر عرصه سیاست‌های مالی توفیقی نداشته، بلکه از منظر درآمدی نیز در تأمین مصارف عمومی از طریق مالیات‌ها عملکرد چندان قابل قبولی نداشته است.

درآمدهای با منشأ نفتی

درآمدهای با منشأ نفتی در قانون بودجه سال آینده شامل مالیات بر عملکرد نفت، سود سهام دولت از محل فروش نفت خام، صادرات نفت و فرآورده‌های آن و در نهایت، برداشت از حساب ذخیره ارزی است. بر مبنای بودجه سال ۸۷، درآمدهای با منشأ نفت در منابع عمومی بودجه سال آینده با سهم ۵۷/۳ درصدی از محل منابع عمومی بودجه از رشدی معادل ۵۳/۴ درصد نسبت به رقم

درآمدهای با منشأ نفتی در منابع عمومی دولت در بودجه سال‌های ۸۷ - ۸۴

هزارمیلیارد ریال

شرح	درآمدهای با منشأ نفت		
	عملکرد ۱۳۸۴	قانون ۱۳۸۵ و متمم‌ها	قانون ۱۳۸۶
درآمدهای با منشأ نفتی	۳۱۶,۲۷۶	۳۷۳,۰۱۸	۳۲۲,۶۲۲
مالیات عملکرد نفت	۳۱,۸۶۹	۲۶,۱۳۴	۲۹,۲۳۷
سود سهم دولت از ارزش نفت خام	۲۸,۶۸۲	۲۳,۵۲۱	۲۶,۳۱۳
برداشت از حساب ذخیره ارزی	۶۹,۳۸۳	۱۴۳,۱۸۷	۹۴,۶۲۱
منابع حاصل از صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی	۱۸۶,۳۴۲	۱۸۰,۱۷۶	۱۷۲,۴۵۰
قانون ۱۳۸۷	۴۹۴,۸۸۵		
			۱۳۰,۵۹۸
			۱۴۶,۸۶۶

گزارش وضع مالی دولت در سال ۸۴ از وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت هزینه و خزانه‌داری کل کشور (توسط ماهنامه استخراج شده و سایر ارقام) از قوانین بودجه سال‌های ۸۶ - ۸۵ و بودجه ۸۷ می‌باشد.